

NAAR EEN WERKELIJK DUURZAME ECONOMIE

Tekst: Tijmen Lucie Foto: Bas Beentjes / Hollandse Hoogte

Op zaterdag 15 oktober 2011 zette de Occupy-beweging in navolging van Occupy Wallstreet voet aan wal in Nederland. Zowel het Beursplein in Amsterdam als het Malieveld in Den Haag werden bezet. Een van de initiatiefnemers van Occupy Amsterdam was Seth Lievense. Als coördinator van Zeitgeist Nederland probeert hij mensen aan te zetten tot een alternatieve manier van denken over hoe onze maatschappij duurzaam ingericht zou kunnen worden.

Als we nu na een jaar de balans opmaken van Occupy in Nederland hoe kijk je dan terug op deze periode? 'Allereerst wil ik graag duidelijk maken dat ik maar korte tijd bij Occupy betrokken ben geweest. Wat mij aansprak in Occupy was de uiting van onvrede en de roep om verandering van de financiële sector. De grote verdienste van de Occupy-beweging is geweest dat zij bewustwording in de samenleving heeft gecreëerd voor de gigantische schuldenproblematiek die door de inrichting van onze huidige maatschappij is ontstaan en waar multinationals, financiële instellingen en de politiek vooral van profiteren. De manier waarop de actie werd vormgegeven – met tentjes een plein bezetten – was een gemiste kans. Door de focus van media en betrokkenen op de pleinen heeft Occupy zich niet kunnen ontwikkelen tot een bredere beweging. Andere initiatieven die werden georganiseerd, zoals lezingen, zijn daardoor onderbelicht gebleven.

Wat ook bijdroeg aan de teloorgang van Occupy was het gebrek aan steun van intellectuelen en van de kunstwereld. Dit in tegenstelling tot Occupy Wallstreet waar publieke figuren als Noam Chomsky en Chris Hedges nauw bij de beweging betrokken waren. Wel heeft Occupy Nederland de mogelijkheid geschapen om te netwerken. Dankzij de beweging zijn mensen met elkaar in contact gekomen die nu bezig zijn met het ontwikkelen van interessante initiatieven om duurzame zelfredzaamheid te bevorderen en de economie op alternatieve manieren vorm te geven. Deze bundeling van krachten is de grootste winst die Occupy ons opgeleverd heeft.'

Jij was ruim een jaar geleden een van de initiatiefnemers van Occupy Amsterdam. Wat waren jouw beweegredenen hiertoe? 'Ik was erg geïnspireerd geraakt door de initiatieven van Occupy Wallstreet.

Vervolgens ben ik samen met een clubje van 3 of 4 mensen een initiatief gestart via sociale media als Facebook en Twitter, dat al snel veel navolging kreeg. Volgens het NOS-journaal waren er bij de eerste demonstratie zo'n 1800 man op de been. Een unicum voor Nederland, als je bedenkt dat mensen hier maar moeilijk te organiseren zijn, zeker zonder vakbond of politieke partij. De opkomst was dan ook ver boven mijn verwachting. Het klinkt misschien vreemd, maar mijn overtuiging is dat we in revolutionaire tijden leven. Occupy is naar mijn mening het eerste wereldwijde protest geweest tegen het financieel-economisch systeem waarin wij gevangen zitten. Een systeem, dat gebaseerd is op fictieve schaarste. Fictief, omdat er dankzij technologische ontwikkeling en automatisering helemaal geen tekorten hoeven te zijn. Door aan producten een bepaalde geldwaarde te koppelen, creëer je echter schaarste en daarmee ongelijkheid. Armen hebben immers niet de beschikking over geld om bijvoorbeeld voedsel te kopen. Terwijl er voedsel in overvloed aanwezig is en voor iedereen beschikbaar kan zijn, wat zowel de World Food Organisation (WFP) als de United Nations Food and Agriculture Organization (FAO) bevestigen.'

Leg eens uit hoe dit systeem van fictieve schaarste werkt? 'De fictieve schaarste, zoals we die kennen, wordt in stand gehouden door de multinationals en de banken, die hier het meest prominent aan verdienen. Banken creëren geld uit lucht, want sinds het loslaten van de goudstandaard vertegenwoordigt geld geen reële waarde meer. Dit bijdrukken van geld zorgt voor inflatie – het minder waard worden van geld – en is

zo een belasting op ons gezamenlijk geldbezit. Je zult meer moeten werken voor dezelfde welvaart. Tenzij je genoeg geld op de bank hebt om deze inflatie te compenseren, zal je er op achteruit gaan. Ongelijkheid zit zo ingebouwd in het geldsysteem. Vervolgens zal voor het terugbetalen van de rente geld uit de al bestaande geldcirculatie gehaald moeten worden. Dit moet ergens vandaan komen en meer leningen zullen aangegaan moeten worden. Schuld door rente, vereist meer schuld en creëert meer rente. Dit is een exponentiële ontwikkeling die geen stand kan houden, te vergelijken met een piramidespel. Een piramidespel waarbij enerzijds rente over schuld of anderzijds rente over geldbezit eveneens een ingebouwde vorm van ongelijkheid in het geldsysteem is. We jagen met zijn allen het schaarstegoed geld na. Het middel dat slechts enkelen van ons de toegang tot de overvloed verschaft. We offeren er zelfs acht uur van onze dag voor op. Feitelijk zitten we gevangen in schulden.'

Hoe zou naar jouw mening het schaarstevraagstuk opgelost moeten worden?

'Door technologische ontwikkeling en automatisering zou er helemaal geen schaarste hoeven zijn. Daar waar overvloed aanwezig is, vervalt immers de noodzaak van geld. Tenminste, zolang deze overvloed ook geautomatiseerd tot stand is gekomen en de arbeidskosten komen te vervallen. Vrijwel al onze materiële goederen zijn geautomatiseerd tot stand gekomen of kunnen geautomatiseerd worden. De vrijheid van handenarbeid en arbeid in de dienstensector geeft ruimte voor een nieuw tijdperk. Een tijdperk waarin geld overbodig zal zijn. Met technologie komt eveneens de mogelijkheid tot decentralisatie. De nieuwe vraag wordt nu hoe we onze productie – zoveel mogelijk lokaal – aanpassen aan de draagcapaciteit van onze omgeving. En in een wereld waarbij duurzaamheid en niet consumptie het succes bepaalt, is er veel mogelijk. Zo hoef je niet langer te werken om je energierekening te kunnen betalen, want middels persoonlijke groene stroom kun je jezelf voorzien, heb je een overvloed aan voedsel dankzij hydrocultuur en heb je allerlei producten in en rond het huis dankzij 3D-printers.

De mogelijkheden in decentralisatie van technologie bieden ons de weg naar duurzaamheid en individuele vrijheid en ondermijnen de machtsstructuren die door schaarste gecreëerd zijn. Een wereld waarin men vrij is zijn ambities en passies na te leven. Een maatschappij die ruimte biedt voor een zorgzame omgang met elkaar en ons verlost van de individuele rat race naar het geld. Een ideaal dat zowel liberalen als socialisten zou moeten aanspreken.'

Je schetst nu een zeer ideaaltypische maatschappij, waarin mensen vreedzaam naast elkaar leven en iedereen gelukkig is. Is dit wel realistisch?

'Ja, want je gaat teveel uit van de competentiegerichte maatschappij waarin wij nu leven. Van een samenleving waarin iedereen vooral bezig is met overleven. De mens is niet van nature slecht, zo hebben wetenschappers als Sapolsky en Frans de Waal wel bewezen. Zij stellen dat de menselijke genen door de omgeving gestuurd kunnen worden. Wanneer het individu in vrijheid kan leven en volledig zelfvoorzienend is, verdwijnt de noodzaak tot concurrentie en daarmee ongelijkheid. Een mooi voorbeeld in deze is Jos van der Veen, onlangs genomineerd tot 'Groenste Groninger', die onder andere zijn eigen groente en fruit verbouwt met behulp van aquacultuur. Bovendien heeft hij zonnepanelen en een zonne-boiler.'

Hoe probeer jij (als coördinator van Zeitgeist Nederland) mensen van jouw ideeën te overtuigen?

'Niet. Ik probeer vooral mensen aan het denken te zetten. Ze uit te dagen om zich te verdiepen, nieuwsgierig te zijn en zichzelf vragen te stellen. Uiteindelijk zal bewustwording vanuit het individu zelf moeten komen. Zeitgeist is ook niet een traditionele beweging met een leider en volgelingen, maar een verzameling van autonome individuen, die zichzelf scholen vanuit de wetenschappelijke methode en vervolgens via internet en bijeenkomsten ideeën met elkaar delen. Doel daarbij is niet om tot definitieve antwoorden te komen, maar elkaar een bepaalde denkrichting mee te geven. Pragmatisme is daarbij belangrijk, want je kunt alleen verandering teweeg brengen als ervaring of onderzoek laat zien dat iets

werkt. Als voorbeeld noem ik duurzame energie. In Duitsland zijn ze daar erg ver mee. Volgens de meest positieve prognoses zal in 2022 50% van de energie in Duitsland groen zijn. Simpelweg omdat mensen inzien dat het goedkoper en beter voor het milieu is. Duurzame energie, die grotendeels (zo'n 70%) opgewekt en geleverd wordt door individuen, MKB en coöperaties. Dit is voor mij een teken dat we langzamerhand op weg zijn naar een duurzaam tijdperk. Het is aan een ieder van ons – en zo samen – om het vorm te geven.

Seth Lieveuse (27) is blogger bij limpidus.org en coördinator van Zeitgeist Nederland. Tevens was hij een van de initiatiefnemers van Occupy Amsterdam.

MEER WETEN?

Voor meer informatie over Seth Lieveuse en zijn ideeën zie zijn weblog: www.limpidus.org

Voor de Zeitgeist-beweging: www.zeitgeestbeweging.nl

De aflevering van Tegenlicht, 'power to the people': tegenlicht.vpro.nl/afleveringen/2012-2013/power-to-the-people.html

Vooraanstaand econoom Jeremy Rifkin, die pleit voor een duurzame samenleving waarin iedereen zelf energie opwekt en uitwisselt: youtu.be/m9wM-p8wTq4 en youtu.be/17AWnfRc7g of zijn boeken *The Third Industrial Revolution* en *The Empathic Civilization*

Stresslezing professor Sapolsky: youtu.be/XvMQQsyPirM

Nominatie 'Groenste Groninger', Jos van der Veen: groestegroninger.nl/inzendingen/jos-van-der-veen